

LA GESTIÓ MUNICIPAL A BARCELONA DURANT LA TRANSICIÓ *

Núria Puig Barata
Institut Nacional d'Educació Física (INEF)

INTRODUCCIÓ

Voldria que aquest article fos considerat com la *proposta d'un objecte teòric per a l'estudi de la gestió municipal durant la transició*, com un marc prou acceptable per anar avançant en el coneixement d'una realitat que tenim molt pròxima i que, malgrat tot, ha merescut poques aproximacions, no tan sols sociològiques sinó de tota mena.¹

La recerca ha estat lenta i laboriosa. Això condiciona que sigui pràcticament limitada a Barcelona. Tanmateix, cal tenir en compte que sovint s'ha considerat el cas d'aquesta ciutat com a indicador de tendències que s'han manifestat, al mateix temps o després, en altres llocs de Catalunya.² La força de la gran ciutat, la seva prepotència, imposa —ens agradi o no— pautes, models de comportament, que es reproduïxen molt més enllà del seu àmbit territorial. Si en el cas que es tracta la hipòtesi es confirma novament, els elements que aquí s'aporten també podran donar llum a situacions esdevingudes en altres municipis del Principat.

* Agraïxo haver pogut col·laborar amb l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, des d'on aquesta reflexió ha estat possible. L'agraïment també s'adreça a Marina Subirats, Jordi Borja, Carmen Cobos, Daniel García, Josep Ramon Gómez, Montserrat Iglesias, Joaquim Lahosa, Maite Martínez, Josep Parcerisa i Joan Riera.

1. Així ho manifesta Borja de Riquer a *L'Ajuntament de Barcelona al segle XX: com es fa i es desfà una ciutat en vuitanta anys*, a «L'Avenç», 1983, núm. 58, pp. 28-31.

2. *Ibidem*, p. 29.

He considerat la transició de 1975 a 1983. Això pot semblar estrany, ja que el 1979 tingueren lloc les primeres eleccions municipals democràtiques, fenomen que va ésser qualificat per molts com el final de la transició. Costaria d'acceptar aquesta premissa pel que fa a l'estudi sociològic de la gestió municipal. Al meu entendre, de 1975 a 1983 s'ha vingut desenvolupant un procés que tot just ara comença a tenir l'aire de consolidar-se. Per tant, m'atreveixo a proposar que la transició —pel tema que es tracta— s'acaba el 1983, precisament amb les segones eleccions municipals democràtiques.

El fenomen entorn del qual se centrarà tota l'anàlisi és *el de la progressiva intervenció del poders públics* —els ajuntaments, en el nostre cas— *en la vida quotidiana dels individus*. Declaracions de personatges polítics, escrits tractant la gestió municipal, documents jurídics, ho manifesten. Durant la passada campanya electoral hem pogut veure com s'ha insistit repetidament en la necessitat de continuar potenciant i incrementant les àrees de Serveis Personals (les que atenen més directament l'individu)³ i com, d'altra banda, l'esport (servei personal) ha estat agafat —per la via del projecte dels Jocs Olímpics de 1992— com a suport molt important de la campanya de propaganda (recordem l'eslògan «Barcelona guanyarà els Jocs Olímpics de 1992»). La recent reedició del Manual de Formació Municipal del CEUMT mostra diferències significatives que van en la línia d'aquests comentaris⁴ i, finalment, a la mateixa Constitució Espanyola figuren els principis de descentralització i participació —estretament lligats a àmbits pròxims a la vida diària ciutadana— i el compromís de les institucions públiques per desenvolupar-los.⁵

Hi ha una primera explicació d'aquest fenomen, molt àmplia i macro-sociològica, que pot ajudar a centrar la qüestió. S'inspira en els treballs de

3. Vegeu, entre d'altres, el catàleg de l'exposició *Qui és Barcelona?*, març 1983.

4. De la comparació resulten les següents dades:

— El nombre total de planes és de 445 per al de 1979 i de 399 per al de 1983.

— El percentatge de planes dedicades al capítol «Competències municipals» (on entra el tractament de les àrees de serveis personals) respecte al total és de 14,1 i 60,8 respectivament.

— El percentatge de planes específicament dedicades a cada servei és de: *Ensenyament* 2,9 per a 1979 i 3,2 per a 1983. *Sanitat i assistència social* 1,1 i 2,5 respectivament. L'any 1979 no surt res específicament dedicat a *esports* i a *política cultural*, perquè poc temps abans s'havien dedicat uns articles al «Butlletí del CEUMT»; l'any 1983 el percentatge és de 2,1 i 1,7 respectivament. El total de pàgines dedicades a un tema concret passa de 3,8 per cent per a 1979 a 11,7 per cent per a 1983.

5. El significat polític de l'aparició d'ambdós conceptes en els textos legals és àmpliament tractat a «Descentralización y Participación», dins CEUMT: *Manual de formación municipal. Nueva edición revisada y actualizada*, Barcelona, 1983, pp. 98-137.

Manuel Castells.⁶ Després, al llarg de tot l'article, es van aportant els elements que tradueixen aquest marc general al conjunt dels mecanismes complexos que conformen la vida local contemporània.

El desenvolupament econòmic actual exigeix un funcionament sense entrebancs de l'economia. La reproducció ampliada de la força de treball hi pren importància perquè l'habitatge, la cultura, l'esport, en formen part. Es tracta de reproduir les competències tècniques i psicològiques i no tan sols la força física. Això esdevé tan complex que l'Estat apareix com la garantia perquè es pugui dur a terme. A tota l'Europa Occidental, en els anys de l'eufòria econòmica i el creixement (que no són els d'ara sinó els de la dècada dels seixanta), assistim a un procés d'intervenció progressiva dels Estats (per la via dels governs centrals, locals o regionals) en aquestes esferes menys directament implicades en la producció.

Coneixem les irregularitats d'aquest procés a l'Estat espanyol. Si alguna cosa va fer, fou no actuar com a regulador d'una situació, i la degradació de les condicions de vida, la inexistència de serveis col·lectius adients, la corrupció de l'Administració... foren la trista realitat. La pressió dels moviments socials urbans primer i l'arribada de les institucions democràtiques després, foren l'inici d'actuacions destinades a esmenar la situació. D'una banda, millorar les condicions de vida; de l'altra, iniciar la reconstrucció d'un Estat fort, «transparent»,⁷ eficaç... que actués com a regulador de situacions col·lectives. Amb retard s'inicia un procés que, en una primera aproximació, sembla tenir característiques similars a les esmentades en el paràgraf precedent.

D'aquest procés interessa retenir com el canvi en les funcions atribuïdes a l'Estat modifica —o amplia— el seu àmbit d'acció i com, en aquest sentit, la vida local pren un significat indeslligable d'una problemàtica més general. Si abans la cultura, l'animació, els serveis socials, el consum, etc., eren temes gairebé —o totalment— negligits, ara, per la convergència d'interessos que susciten, esdevenen elements mobilitzadors de la vida local, igual o més que els tradicionalment anomenats afers polítics.

Les dimensions que he donat en aquesta *progressiva intervenció dels*

6. Vegeu, entre d'altres: M. Castells, «Crise de l'État, consommation collective et contradictions urbaines», a Nikos Poulantzas ed., *La crise de l'État*, París, Presses Universitaires de France, 1976.

7. La noció de «transparència» apareix fins a l'exhaustivitat en tots els documents editats pels Ajuntaments. Significa el contrari d'«opacitat». La «transparència» esdevé el símbol de la democràcia municipal.

Sobre aquesta noció i el seu significat en el context local contemporani vegeu A. Bourdin i N. Puig, «Travail social et nouvelles dynamiques locales» dins *Espaces et sociétés*, núm. 40, gener-juny 1982, pp. 59 i 60.

poders públics en la vida quotidiana dels individus a Barcelona són les següents:

- L'increment de les àrees de Serveis Personals.
- Una transformació del paper exercit per les associacions de veïns entre 1975 i 1983.
- La irrupció dels professionals del treball social.
- La creació d'identitats collectives.

Cada una d'aquestes dimensions és un apartat del present article. Aca-
ba amb un altre que pren en consideració els efectes de la crisi sobre el
conjunt del fenomen analitzat.

L'INCREMENT DE LES ÀREES DE SERVEIS PERSONALS

Un primer fenomen que em sembla altament significatiu de la transi-
ció és el creixement o l'augment de les àrees de Serveis Personals (sanitat,
serveis socials, ensenyament, cultura, esports i joventut). Algunes d'elles
ja existien en temps passats però tenien escassa importància dins el conjunt
de les activitats dels ajuntaments i, el que és més important, no eren dota-
des amb tants continguts ideològics com ara. D'altres (joventut i serveis
socials, a Barcelona) es creen en ocasió de les primeres eleccions. Amb tot,
des de 1975 s'observa la tendència a valorar cada cop més positivament
aquestes àrees i a intentar dotar-les amb els recursos econòmics necessaris.

Totes les persones consultades coincideixen en aquest punt. Tanmateix
m'agradaria tenir xifres o proves contundents per demostrar-ho. En dis-
poso d'algunes; caldria, però, treballar més a fons el tema.

Un fenomen demostrable

Quan se sap que les àrees d'esports foren menyspreades a l'hora de
distribuir les carteres municipals l'any 1979 (tot i que ja eren reconegudes
des de ben abans en l'estructura municipal) i que, quatre anys després, es
diu que els pressupostos per a l'esport han augmentat en un 455 per cent
aproximadament, que molts regidors d'esports han millorat les seves posi-
cions en les llistes de les recents eleccions i que l'àrea d'esports no es

dóna a qualsevol ni de qualsevol manera, aquests canvis d'actitud meixen ésser presos en consideració.⁸

També he pogut examinar l'evolució dels pressupostos d'inversions a l'Ajuntament de Barcelona de 1968 a 1982. Del gràfic adjunt es desprèn:

— De la comparació no s'ha de pensar que el pressupost de les àrees de serveis personals augmenta més que els de les altres en xifres absolutes. El que interessa veure és l'augment d'unes respecte a les altres.

— No es pot fer cap valoració sobre les quantitats invertides, vist que les xifres són donades en pessetes de cada any.

— Entre 1968 i 1975 la macroàrea de Planificació i Ordenació de la Ciutat augmenta en proporció superior a les altres àrees considerades. La de Serveis Personals es manté en nivells proporcionalment molt inferiors.

— 1975 sembla un moment de trencament, ja que a partir d'aquesta data tots els pressupostos d'inversions tendeixen a augmentar.

— Entre 1975 i 1978 les inversions en Serveis Personals augmenten en proporció superior a Planificació i Ordenació de la Ciutat.

— 1978-1980 sembla un període a no considerar donada la davallada general de tots els pressupostos. No dispo de la informació que permeti interpretar-la. És possible que sigui el resultat d'una opció política. Tinguem en compte que 1979 és la data de les primeres eleccions municipals.

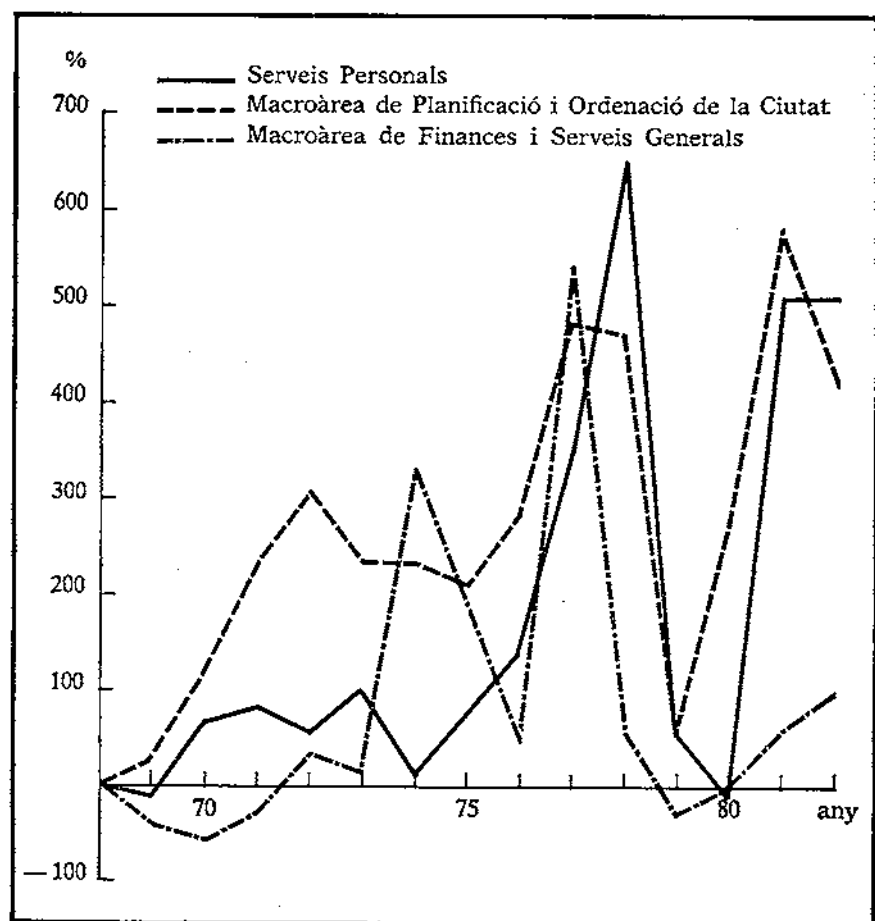
— 1980-1982: hi ha una certa igualtat entre les inversions fetes a Planificació i Ordenació de la Ciutat i a Serveis Personals.

— Per últim, he d'expressar que no dispo de la informació suficient per interpretar la trajectòria irregular del pressupost d'inversions de la macroàrea de Finances i Serveis Generals.

El catàleg de l'exposició «Qui és Barcelona?» conté expressions de les quals es pot deduir la importància que es continua donant a les àrees de serveis personals: «... quant als serveis personals, donar-los un tractament institucional orientat a la salvaguarda i potenciació de les possibilitats d'autonomia i autorealització de les persones ateses», «l'Ajuntament és (...) una plataforma de serveis per als barcelonins», «els serveis socials són recursos per a millorar la qualitat de vida dels ciutadans i satisfer les seves necessitats en matèria de benestar social»...

8. Luis Gómez, *Los municipios han multiplicado sus presupuestos para el deporte ante su rentabilidad electoral*, dins «El País», 7 de maig de 1983, p. 19.

Evolució del pressupost d'inversions a l'Ajuntament de Barcelona
(1968-1982)

Notes: 1968 ha estat agafat com a any base.

Font: Elaboració pròpia. Dades proporcionades pel Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona.

... que s'explica per raons diverses...

Al meu entendre, es combinen un munt de circumstàncies locals per explicar aquesta *nova dimensió del serveis personals*, les quals es complementen amb l'explicació general donada en la introducció de l'article.

No cal dir que la primera seria l'estat d'abandonament total en què l'anterior Ajuntament havia deixat els serveis adreçats al ciutadà. La degradació de l'entorn i l'absència dels equipaments indispensables per garantir una certa qualitat de vida en una gran ciutat com Barcelona foren el resultat d'allò que s'ha anomenat «somis de grandesa urbanística» de l'època Porcioles.⁹ Així, durant l'etapa Socias, les pressions de les organitzacions ciutadanes de tota mena (especialment, però no exclusivament, les AAVV) afavoriren que l'Ajuntament comencés a assumir amb responsabilitat àrees fins ara inexistents o poc ateses. Tanmateix aquest argument no és l'únic i, si més no, no sembla adient considerar que els seus efectes sobre el fenomen analitzat siguin tan mecànics o directes.

Si observem els tres àmbits d'actuació dels ajuntaments elegits el 1979 veiem que els resultats visibles que poden esperar-se de cada un d'ells són ben diferents. Així, en urbanisme, els efectes de les mesures que es determinen no comencen a ser més o menys visibles fins al cap de cinc anys aproximadament. Ja no diguem tot allò que fa referència a l'anomenada «reforma administrativa». Les qüestions internes són d'organització, per fer funcionar millor la màquina municipal. Els èxits o els fracassos en aquest àmbit són valorats per un nombre reduït de persones, experts vinculats a l'Administració Pública. Si poden servir per a la promoció dels qui els han desenvolupat, tenen resultats menys brillants de cara al ciutadà que cada quatre anys ha de donar el seu vot per elegir l'equip municipal. Els Serveis Personals, en canvi, tenen resultats més immediats, i no cal dir —com ja hem vist— que en el cas de Barcelona (i en molts d'altres) responen a una demanda social efectiva. En conseqüència, atorguen «legitimitat» i són la «garantia» de la bona gestió de l'equip que els ha potenciat.

Tinguem en compte, a més, que a partir del 1979 la democràcia espanyola ja ha recorregut un cert camí i, precisament, durant un període en què la crisi i l'atur han aparegut amb tota la seva magnitud. Es diu que la democràcia no sap resoldre ambdós problemes, i si no —de manera més malintencionada— es fomenta el rumor que són resultat de la democràcia. Arriba a fer-se necessari justificar-la. Els serveis personals semblen un bon camí per fer-ho, ràpid i relativament fàcil.

Per últim, cal tenir en compte que el discurs ideològic dels partits d'esquerres ha estat tradicionalment marcat per la reivindicació d'oferir al poble allò que el sistema social vigent només ofereix als privilegiats; i els ajuntaments que el 1979 foren elegits majoritàriament a les grans ciutats

9. J. Fabre i J. M. Huertas Clavería, *Quaranta anys d'Ajuntament sense eleccions municipals democràtiques*, dins «L'Avenç», núm. 58, març 1983, p. 63.

catalanes eren d'esquerres. L'esquerra ha estat el motor a l'hora de potenciar les àrees de serveis personals o de crear-ne de noves.¹⁰

... i que dona lloc a canvis qualitatis

Tot i que els Serveis Personals són els mateixos —quant al tipus de servei que es presta—, la seva absorció per part d'un organisme públic dona lloc a *canvis qualitatis* que mereixen ésser analitzats.

El principal problema que apareix és *la forma impersonal, tecnocràtica i burocratitzada* que poden adoptar. Això, que tant s'ha dit, continua essent una realitat de la qual, en major o menor intensitat, són conscients els responsables municipals; arribar a oferir una qualitat del servei tan bona com en una institució privada o en la família. La qualitat del servei passa amb freqüència per una dimensió afectiva o per una participació en les decisions difícils de combinar amb una gestió pública.¹¹

Tenim el cas de les instal·lacions esportives, on aquest problema apareix amb molta intensitat. Precisament perquè l'esport és una activitat lúdica, practicada durant les estones lliures i de manera voluntària, certes normes imperants a les instal·lacions públiques bloquegen —en gran mesura— la llibertat d'actuació que és freqüent trobar en una instal·lació pertanyent a un club privat. Els horaris són estrictes (adaptats als dels funcionaris municipals); com que hi ha manca d'instal·lacions, la demanda d'utilització és molt reglamentada, no hi sol haver llocs de reunió...; les instal·lacions són més un lloc de pas que un lloc on un grup (o diversos) troba la seva seu.¹² Amb tot això no pretenc posar en dubte la pertinència de la intervenció pública com a equilibradora dels interessos comunitaris. Es tracta, tan sols, de cridar l'atenció sobre certs problemes que comporta la seva gestió.

Els problemes anteriors sovint s'han vist arrodonits per una temptació d'*uniformisme* o per un excés de *legalisme*.¹³ Segons el primer, hi hauria un sol model vàlid per concebre la implantació dels serveis personals i per

10. *Política municipal: la izquierda cumplió un año*, dins «Zona Abierta», número 25, 1980.

11. Vegeu algunes consideracions similars a J. Astelarra i M. J. Izquierdo, *Familia y Estado: una relación a examen*, dins «Papers», núm. 18, Barcelona, 1982, pp. 9-17.

12. N. Puig, «Les équipements sportifs et les rapports sociaux», tesi per al doctorat de 3r. cicle, Universitat de París VII, París, octubre 1980. Pot trobar-se algun comentari a N. Puig, *L'espai esportiu català*, dins «L'esport de base a Catalunya», Barcelona, Ketres Editorial, 1981, pp. 45-66.

13. Quant al legalisme, vegeu *Política municipal: la izquierda cumplió un año...*, p. 24.

desenvolupar-los; idea contrària al principi segons el qual cada grup social té una manera específica d'integrar-los en el seu mode de vida.¹⁴

El legalisme pot entendre's per diverses raons. Arran de les primeres eleccions municipals arribaren als ajuntaments persones que havien destacat en la lluita contra les institucions anteriors, però que no tenien experiència en la gestió municipal. Aquesta situació va originar que, molt sovint, estiguessin sotmeses als consells —més o menys ben intencionats— dels funcionaris que feien del seu saber l'instrument per mantenir una certa parcel·la de poder. Al mateix temps, el rebuig per la corrupció de temps passats feia que «el compliment de la llei» fos el símbol d'una bona gestió sense plantejar-se, en un primer moment, la seva adaptació als nous temps i a les noves exigències. En realitat, la Llei de Règim Local tampoc no hi ajuda. Per posar un exemple, és palès que no afavoreix gens l'actuació globalitzada. Hi ha dificultats serioses quan a un Ajuntament tan gran com el de Barcelona es volen dur endavant col·laboracions entre diverses àrees. Sovint, els procediments administratius i financers són més fàcils per encomanar un treball a l'exterior que entre dues àrees. Això no afavoreix una actuació coordinada i fomenta allò de què s'han queixat molts dels meus interlocutors: que l'Ajuntament de Barcelona —alguns parlen de tots— «tendeix a l'activitat compartimentada» o «s'hi actua a través de parcel·les de poder». A Barcelona el problema de *la informació al ciutadà* també ha estat una de les característiques distintives d'uns serveis personals absorbits per l'Ajuntament.

Rosa Junyent, en una enquesta realitzada l'any 1979 sobre l'associacionisme a Catalunya, indica que «de cada 100 habitants, n'hi ha 33 que coneixen la implantació d'institucions en el seu barri o poble. De cada 100, n'hi ha 46 que diuen que no n'hi ha, i un altre 21 per cent en desconeix l'existència.¹⁵ Aquestes xifres semblen indicadores de la dificultat de les institucions per donar-se a conèixer. Vist des de l'òptica dels estudiosos sembla difícil creure que hi hagi persones que desconeixen l'existència del club de futbol, caça o excursionisme del seu poble o barri. Tanmateix, nombrosos indicis —entre ells l'enquesta que presentem a títol orientatiu— ens diuen que l'individu viu una realitat molt tancada en els actes repetitius de cada dia i que això és especialment agut en els barris de les grans ciutats, desenvolupats vertiginosament, sense que s'hi hagi consolidat una història col·lectiva.

Sovint s'ha donat el cas d'activitats —l'anàlisi prèvia de les quals feia

14. P. Bourdieu: *La distinction*, París, Ed. de Minuit, 1979.

15. R. Junyent i Comas, *Estratificació social i associacionisme a Catalunya*, dins «Taula de canvi», núm. 17, setembre-octubre 1979, p. 76.

pensar en una forta demanda— on l'assistència ha estat ben minsa. La reflexió posterior ha mostrat que el sistema d'informació ha estat mal encaminat; s'ha optat per una política informativa impersonal, canalitzada per les institucions oficials i, en canvi, no s'han detectat les vies d'informació habituals per a aquest tipus de serveis que, com venim dient, són estretament lligats a la persona, amb tot el que això comporta. S'ha observat que, ara per ara, i malgrat els esforços en matèria de descentralització, els Consells de Districte no són uns bons mediadors de la informació. Una entitat ben arrelada en el barri pot bloquejar-los si els seus dirigents ho desitgen. De la mateixa manera, amb altres procediments, pot esdevenir el mediador apropiat entre el ciutadà i els serveis personals que l'Ajuntament li ofereix.

La informació també passa per «crear tradició». Una activitat pot ésser desconeguda el primer any, fins i tot suscitar certes reticències. La millor garantia per a l'èxit de l'any següent és un bon servei; gairebé sense necessitat de campanya publicitària, els interessats tornaran a demanar allò que se'ls va oferir. Com les festes de la Mercè, que cada any han tingut un nombre més elevat de participants; com les colònies i casals d'estiu de l'Àrea de Joventut, i els curssets de natació a les piscines municipals.

Per últim, el traspàs dels serveis personals de la iniciativa privada a la pública també significa *traspàs de poder*. Administrar, organitzar, vol dir presa de decisions, capacitat financera; poder, en una paraula. I això significa voler controlar els efectes i els resultats de les iniciatives empreses. Sembla necessari afegir a tot el que s'ha dit fins ara aquest últim element quant a les noves dimensions dels serveis personals. Així, si d'una banda s'han volgut oferir uns serveis i fomentar-ne la participació, no sempre s'han buscat les vies més idònies per afavorir-la. Quan hi havia una pèrdua de control —o més aviat, una por inconscient sobre perills hipotètics— sovint han aparegut conflictes. Són conegudes, per exemple, les incidències de la posada en marxa dels centres cívics on l'Ajuntament i les associacions i entitats de districte «volien assegurar-se el poder de decisió principal sobre la planificació de les activitats, l'ús dels recursos i el nomenament de director i animadors».¹⁶

EL PAPER DE LES ASSOCIACIONS DE VEÏNS

Un indicador que també sembla molt rellevant per posar de manifest aquesta intervenció dels ajuntaments en la vida quotidiana del individu,

16. *Descentralización y participación*, dins CEUMT, op. cit., p. 131.

és el paper exercit per les AAVV durant els anys de la transició. Aquest evoluciona en una direcció que representa *el traspàs de les reivindicacions assumides per aquestes cap a la institució municipal*. Com en el cas dels serveis personals, però, això *no és un simple traspàs* sinó que també *es donen unes transformacions qualitatives* que interessa destacar.

Primera etapa: la transgressió dels espais de la vida social

Recordem que les AAVV neixen cap als anys 1968-1969, com a resultat d'un procés de degradació de l'entorn i la incapacitat —o negligència— de l'Estat (a tots els seus nivells) per resoldre'l.¹⁷ Es donaven unes circumstàncies objectives favorables al treball de masses que, els aleshores partits clandestins PSUC i Bandera Roja, van saber entendre. Primer actuaren a través de les comissions de barri i després de les mateixes AAVV, les quals, en ser legals, oferien la possibilitat d'un treball més obert, de més arrelament entre els veïns.¹⁸

La relació amb l'Ajuntament s'inicià durant l'època Socias, que s'ha distingit com l'alcalde que exercí un paper fonamental en «el terreny de les negociacions amb les AAVV i la presa de decisions per començar a cobrir dèficits d'equipaments i frenar la degradació urbana de la ciutat».¹⁹ Durant aquests anys les AAVV ocupen un lloc privilegiat com a mediadores entre la població i els poders públics. L'absència d'institucions democràtiques reconegudes genera una situació «anormal» en la qual la dimensió política travessa totes les dimensions de la vida social. Henri Lefebvre, en la seva *Crítica de la vida quotidiana*, ho explica molt clarament tot referint-se a Lenin. En moments de crisi «tots els elements de la pràctica social, de la consciència espontània, de la vida de les masses i de les classes es condensen i es concentren en la vida política. Fora d'aquests moments, els aspectes de la pràctica social se separen i, fins i tot, divergeixen...».²⁰

Aquestes AAVV eren fortament arrelades en l'entorn social on actuaven. A l'enquesta realitzada per Rosa Junyent, un 42 per cent de les persones afirmava assistir als actes organitzats per elles i, encara que el nom-

17. J. Borja, *Les mouvements sociaux en Espagne*, dins «Espaces et sociétés», núm. 19, desembre 1976, pp. 37-57.

18. *De la clandestinitat a la legalitat*, dins «Poble Sec. L'Associació de Veïns. 10 anys al servei del barri», Barcelona, Publicació de l'Associació de Veïns del Poble Sec, 1982, núm. 4.

19. J. Fabre i J. M. Huertas, *op. cit.*, p. 67.

20. H. Lefebvre, *Critique de la vie quotidienne*, París, L'Arche Éditeur, 1958, 2a. ed., vol. I, p. 66. La traducció és meua.

bre real d'associats no fos espectacular, hi havia un reconeixement positiu de la seva gestió per part dels veïns (un 64,2 per cent les considerava útils per aconseguir millores en el barri).²¹

També tenien l'interès d'aglutinar diferents categories socials i, en poc temps, es va produir un interessant fenomen segons el qual, de simples plataformes reivindicatives, esdevingueren uns moviments que implicaven un canvi en les relacions i l'exercici del poder. Entre altres coses, per la dinàmica del seu funcionament, van poder incorporar reivindicacions més noves (ecologistes, feministes...) que institucions més tradicionals difícilment haurien absorbit.²²

No hi ha dubte que les AAVV marquen molt profundament la primera etapa de la gestió municipal durant la transició i que, malgrat esdeveniments posteriors, deixen un llegat que difícilment es pot ignorar per a entendre molts dels fenòmens locals —i, fins i tot, d'altres— que es donen avui a Barcelona i a moltes poblacions catalanes.

Tanmateix, el que més m'interessa de destacar d'aquesta primera fase, que dura fins al 1979, és *la proximitat de les AAVV amb la vida quotidiana*. Si van ésser capaces d'assumir tot un seguit de reivindicacions ajustades a les necessitats de cada lloc era perquè, malgrat ésser animades per grups molt concrets, oferien la possibilitat que el veí hi «digués la seva» sense gaires mediacions ni tràmits. En una societat institucionalitzada —com ara la de les democràcies occidentals i aviat la nostra—, tot i que es garanteixen els drets de la persona, això es fa per mediacions, mitjançant reglaments... cosa que —si bé ofereix una estabilitat— distància el ciutadà dels centres de decisió; obté uns serveis, però majoritàriament no participa en la seva creació i gestió.

Quan les tesis de reforma política s'imposen definitivament a les de ruptura i s'inicia el camí de la construcció del nou Estat (recordem successivament: desaparició de l'Assemblea de Catalunya, legalització dels partits, eleccions generals, aprovació de la Constitució i de l'Estatut, eleccions municipals) hi ha un acord general a considerar que el marc d'actuació de les AAVV es transforma. Iniciem la segona fase de què parlava anteriorment.

Segona etapa: la institucionalització

La democràcia que s'està construint implica delegació de funcions, tornar a «posar ordre» a tot allò que no en tenia. Seguint Lefebvre cal

21. R. Junyent, *op. cit.*, pp. 82 i 84.

22. *Ibidem*, p. 76.

entendre que, després de les eleccions municipals del 1979, la pràctica social es fragmenta i cada cosa té un conducte per on ésser canalitzada. Ja no es dona aquella transgressió en l'espai i en el temps de les activitats quotidianes. Les responsabilitats que les AAVV havien assumit per circumstàncies històriques «anormals» són traspassades novament a les institucions de les quals, en condicions «normals», no haurien d'haver sortit. I, amb aquest traspàs, el possible canvi de relacions de poder que s'havia produït a l'entorn de les AAVV esdevé un fet històric o en la consciència d'alguns que encara hi creuen. Majoritàriament s'ha optat per un altre sistema d'organització política.

Després del 1979 el lloc ocupat per les AAVV quant a mediadores de la vida quotidiana dels individus és menys clar.

Políticament se'ls nega aquesta funció. Recordem el document de la FAV l'any 1979, on s'acusava «l'equip de govern de marginar l'entitat de la vida municipal, de no realitzar les promeses sobre descentralització i participació ciutadana i de negar el dret irrenunciable dels veïns a tenir veu en els plens...».²³ Alguns incidents acaben amb la intervenció de la Guàrdia Urbana, com és el cas del ple del dia 1 de juliol de 1981, que fou interromput per un grup de veïns que protestaven per l'augment de les tarifes del transport.²⁴ Així mateix, atès que les AAVV han tingut un pes històric important i que la seva força real no és coneguda exactament, són mirades amb certa recança pels polítics oficials, que semblen veure-les com un contrapoder, perilloses per a la seva pròpia estabilitat.

D'altra banda, com que, en aquest segon període, l'oferta de serveis prové de l'Ajuntament, ja no hi ha un únic interlocutor que reivindiqui en bloc les necessitats del barri. Les negociacions són sempre per sectors (joventut, esports, cultura...). Aleshores, es produeix la circumstància que les AAVV ja no són les úniques interlocutores. Hi ha molts altres tipus d'associacions que també ho esdevenen.

Aquests canvis tan profunds arriben a fer posar en dubte la mateixa funció de les AAVV. Hi ha els qui les han abandonades argumentant que han complert una funció històrica i que «ara les coses ja es fan com hauria de ser» (o, almenys, s'han creat els dispositius adients perquè així sigui). N'hi ha d'altres que encara els són fidels. Tanmateix, aquests no han aconseguit de fer una teoria que les justifiqui globalment i parlen de «necessitat de teorització», «falta teoritzar!», «assistim a un moment de desarmament ideològic»...

23. J. Barbeta, *Crònica del primer ajuntament democràtic del postfranquisme*, dins «L'Avenç», núm. 58, març 1983, p. 69.

24. *Ibidem*, p. 72.

Parlen vagament de les AAVV com a alternativa a un model de societat. Això, però, és difícil. Si aquestes associacions tingueren un moment àlgid fou perquè, a una voluntat política, es va afegir un conjunt de circumstàncies històriques molt favorables. Ara cal que això esdevingui al nivell de la consciència i respongui a un projecte coherent, sòlid, amb estratègies precises...

Pel que fa referència a l'eix de la reflexió principal d'aquest article veiem que, d'una etapa a l'altra, els afers quotidians de la població s'allunyen de la vida de cada dia. Després de les eleccions, les velles reivindicacions de millora de qualitat de vida són assumides, sense eludir responsabilitat, per l'Ajuntament. Amb això les AAVV perden el paper de la primera etapa com a mediadores i catalitzadores de les necessitats de la població. Els centres de decisió s'allunyen i és probable que les possibilitats de participació disminueixin. *L'organització de la vida quotidiana passa a ser cosa dels poders públics* i són els professionals vinculats amb aquests els qui tractaran d'interpretar i de satisfer les necessitats.

ELS TREBALLADORS SOCIALS

En efecte, són aquests professionals els qui, des del 1979 sobretot, comencen a jugar un paper important com a mediadors entre la població i els poders públics en matèria de serveis personals. Com a persones contractades que són, com a professionals de l'acció social (dels àmbits més íntims de la vida de l'individu)... juguen, al meu entendre, una funció decisiva en tot el fenomen que intento descriure. La seva pròpia lògica d'actuació, els seus interessos, la seva ideologia... li donen una nova dimensió.

En primer lloc cal aclarir què s'entén avui dia per treball social analitzat des de l'òptica sociològica. Assistim a un canvi en la seva concepció. Antigament s'entenia com una tasca d'assistència, per als individus en situacions límits. Les assistents socials eren les que desenvolupaven aquesta funció assistencial. Avui, *cal situar el treball social en el binomi assistència/animació*. L'assistència resta; hi ha individus que la necessiten. Tanmateix, la novetat es troba en l'animació entesa com a «tota forma d'intervenció destinada a accelerar el flux dels intercanvis socials o a afavorir l'efervescència social».²⁵ La intervenció ja no és marginal ni puntual. S'adreça a tots els individus i consisteix a oferir-los els mitjans per ocupar el seu lleure, afa-

25. A. Bourdin i N. Puig, *op. cit.*, p. 59.

vorir les relacions interpersonals, la participació... S'entra de ple en la vida quotidiana.

A l'Ajuntament de Barcelona s'ha donat un canvi d'actitud envers la concepció del treball social en la línia del que es descriu. D'una banda, l'Àrea de Serveis Socials considera que no s'han de confondre aquests «amb la beneficència marginadora, dirigida a un nombre limitat de ciutadans amb unes característiques determinades (...) Els Serveis Socials s'organitzen i funcionen a partir del concepte d'universalitat: tothom té el dret d'utilitzar-los per a superar aquells problemes que per edat, o per determinades circumstàncies o disminucions, li dificulten el desenvolupament feliç de la seva existència».²⁶ De l'altra, també poden ésser considerades treballadors socials totes aquelles persones que col·laboren o han estat contractades (segons les possibilitats de la plantilla municipal) per àrees com és ara Esports (monitors, professors d'Educació Física...), Joventut (animadors, assessors...) Cultura (experts en animació, en organització de festivals al carrer...). La vida social ha esdevingut objecte d'anàlisi, la intervenció exigeix el seu coneixement i també necessita els experts. Tot això obre les vies d'un nou camp d'acció, el camp local. La vida local, aquella on es desenvolupen els actes més petits de les nostres vides, ha adquirit un grau de complexitat que necessita uns tècnics per interpretar-la i moure-la. Expliquem tot això.

Assistim a un procés de transformació de les formes de la sociabilitat tradicional. La separació dels llocs de residència, treball i lleure ha conduït, per exemple, a fer que canviïn els tipus de relacions entre els individus. Si abans era freqüent que les amistats es donessin entre el veïnat, ara són més freqüents (si més no iguals) aquelles que vénen per afinitats professionals. Els desplaçaments exigits per aquest mode de vida poden obligar al fet que l'avituellament alimentari no es faci cada dia a la botiga del costat de casa sinó al «super» que ens queda a meitat de camí, que és obert més hores, que té pàrquing, que ven productes congelats... L'explosió demogràfica produïda a les grans àrees urbanes, resultat del moviment migratori, ha donat lloc a ciutats dormitori sense llocs de trobament i la família ha tendit a reduir el seu medi de relació ocupant menys l'espai públic i mantenint-se en l'esfera privada amb el cotxe, la televisió... El centre i la perifèria accentuen les seves distincions en l'espai urbà. Certes coses només es poden anar a fer al centre (el tràmit administratiu, molt sovint el lleure...) i això vol dir abandonar l'espai quotidià i anar a un altre amb el qual no s'identifiquen necessàriament tots els ciutadans...

26. Catàleg de l'exposició «Qui és Barcelona?», Serveis Socials, resum d'activitats.

Aquesta descripció pot ésser simplista, però intenta recollir —com si es tractés d'una fotografia— els trets que distingeixen les formes de la sociabilitat contemporània de les tradicionals. El més important a destacar és que les actuals tenen una més gran complexitat i, per tant, exigeixen un bagatge cultural mínim —un «*savoir faire*»— per entendre-les i desenvolupar-se a dintre d'elles. Els treballadors socials el tenen i, en conseqüència, compten amb una posició idònia per resoldre situacions quotidianes conflictives.²⁷

En efecte, la feina del treballador social és molt lligada als actes de la vida diària. Si, a més, considerem la seva formació, veurem que posseeix un cert *control sobre la vida quotidiana*. És al *centre dels sistemes d'informació*: en rep, en fa circular i també pot crear-ne. Controla aquella que ve dels sectors oficials i la de la població; pot fer-se una composició de lloc molt exacta dels esdeveniments més petits. La seva professió l'obliga, de manera conscient o inconscient, a plantejar-se la forma d'afrontar els problemes per poder-los introduir en els circuits institucionals que condueixen a la seva resolució (una subvenció per a un casal de joves, una memòria que justifiqui el dret a un local per a un grup de la tercera edat, els tràmits perquè una família necessitada obtingui un habitatge de protecció oficial...). I tot això ho fa amb ben pocs mitjans. Quan sabem, per exemple, les escasses xifres que el conjunt d'institucions catalanes destinen als serveis socials, els treballadors d'aquest sector apareixen com uns *hàbils gestors dels petits recursos*.²⁸ El mateix passa amb l'organització de campanyes esportives en què l'habilitat dels promotors radica sobretot a negociar el màxim nombre de subvencions donat que els propis recursos no cobririen ni de bon tros la despesa global de l'activitat. Aquesta posició del treballador social davant del món local contemporani ha estat descrita per C. Chevreuse com «ésser enlloc i a tot arreu» o capacitat de manobrar per rendibilitzar al màxim els recursos de la professió i els de les organitzacions.²⁹

Els treballadors socials, però, són mediadors de la realitat local. La interpreten segons la seva pròpia visió del món i ideologia. Sovint, treballen a les institucions oficials i, per tant, són transmissors de les seves dispo-

27. La reflexió que faig sobre aquest tema pot trobar-se més ampliada a A. Bourdin i N. Puig, *op. cit.*, pp. 61-69.

28. La inversió total s'ha valorat en 14.869 milions de pessetes. Cal considerar, a més, que es tracta d'una inversió no coordinada. Vegeu els comentaris sobre el significat d'aquestes dades a: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Serveis Socials. Servei de Prospecció de Serveis Socials, «Mapa de Serveis Socials», Barcelona, 1983, realitzat per J. J. Artells i col. (en preparació).

29. C. Chevreuse, *Pratiques inventives du travail social*, París, Éd. Economie et Humanisme; Les éditions ouvrières (politique sociale), 1979, pp. 223 i 238.

sicions; són precisament una de les entrades d'aquestes en la vida quotidiana dels individus. No oblidem el paper de les institucions com a garantia del sistema del poder existent. Transmeten normes que —objectivament— tendeixen a reforçar situacions establertes; opten per unes pautes de comportament, uns models d'anàlisi, entre tots els que es podrien triar, i els pretenen universalitzar. Recordem, a més, que el control no només s'exerceix per la via econòmica sinó també per la política, la ideològica i la cultural.³⁰ Per tot això, l'augment dels treballadors socials, la importància que aquesta professió pren en l'espai social del món local contemporani, mereix totes les atencions en l'estudi de la gestió municipal del període que s'analitza i dels propers. Per part meua he pogut aportar un esbós de marc teòric i poques dades. Convindria aprofundir en tots els sentits.

LA CREACIÓ D'IDENTITATS COL·LECTIVES

Tractem la quarta dimensió del nostre problema: la creació d'identitats col·lectives. Parteix del principi que avui —una vegada més com a conseqüència de les transformacions del món contemporani— les identitats col·lectives no només sorgeixen espontàniament, en el context d'unes condicions objectives favorables, sinó que també es poden crear. L'Ajuntament de Barcelona —conscientment o inconscientment— ho ha sabut aprofitar. És una altra via en la intervenció a la vida quotidiana de la població; es pot qualificar d'*ideològica*.

La idea d'identitat col·lectiva del «Nosaltres» comunitari s'ha de situar a la base de la reflexió.

Històricament els col·lectius són reconeguts per uns símbols d'identitat, conjunt d'elements que els donen la idea d'un «Nosaltres» i no d'un seguici fragmentat d'individus. L'origen d'aquest «Nosaltres», la seva constitució, són al centre de les discussions i dels debats teòrics sobre la vida local.³¹ El que sembla acceptat per tots és que qualsevol forma de sociabilitat hi remet i, en darrer terme, és ell qui dona a una comunitat la seva identitat com a tal.³²

30. R. Argullol, *Revolución, libertad y verdad. Funciones de la lucha cultural*, dins «Materiales», núm. 1, gener-febrer 1977, Barcelona.

31. El tema —sota formes variades— és un dels eixos de discussió de les reunions anuals del comitè «Politiques Locales» de l'«Association Internationale de Sociologues de Langue Française» (AISLF), presidit per Jean Rémy.

32. Tots els treballs de G. Gurvitch amb referència a les formes de sociabilitat

En una societat tradicional el «Nosaltres» es constitueix a través d'estructures variades, com és ara el matrimoni, la caça³³... i, sobretot, els lligams amb el territori on són aposentades. El medi local tradicional es caracteritza per una estreta vinculació a un territori de tal manera que aquest ha estat considerat com un «lloc d'inversió afectiva important».³⁴ Sovint, per evocar l'enyorament del seu lloc d'origen, els immigrants parlen de l'arbre, la plaça, la muntanya, el riu... que ja no els protegeix, que ja no veuen cada dia.

A les societats contemporànies el tema de la constitució del «Nosaltres» és més complex, perquè hi ha hagut canvis importants en les formes de sociabilitat (els quals ja he alludit). Tanmateix, es constata que, malgrat les transformacions produïdes, continua existint el discurs sobre «la vida de barri», el Pi de les tres branques, el passat històric... que, ara els uns després els altres, utilitzen per reafirmar la seva identitat col·lectiva.

A hores d'ara sembla que els intents de constitució de la identitat col·lectiva —la qual han cercat o han tingut des de sempre els grups humans— se situen als nivells de *l'esfera simbòlica*, no tant en els actes, o els objectes pròpiament dits, sinó en la significació que se'ls vol donar. D'aquesta manera s'aconsegueix un retrobament del «Nosaltres» tot i que, en aquest cas, la seguretat que s'obtenia per la *relació* amb objectes o institucions, ara s'obté per *referència*.³⁵

tracten la qüestió. Recentment A. Akoun ha fet una temptativa de definició recollint contribucions variades a: *Formes de sociabilité*, dins «Encyclopaedia Universalis», París, Encyclopaedia Universalis France S.A., 1980, pp. 1.310-1.312.

Un estat de la qüestió sobre el tema de les identitats col·lectives en el medi local contemporani pot trobar-se a: N. Puig i A. Bourdin, *Nouvelles dynamiques locales*, contracte de recerca per a la «Mission de la Recherche Urbaine» del Ministeri de l'Equipament (França), setembre 1980, doc. ciclostilat. N'hi ha una còpia a la Biblioteca de l'Institut Nacional d'Educació Física (INEF) d'Esplugues de Llobregat.

33. Jean Viard i Michel Marié (a «La campagne inventée», Le Paradou, Éd. Actes Sud, 1977, p. 105 i ss.) fan un estudi aprofundit sobre el valor institucional de la caça a les societats rurals. Representa una cerimònia plena de ritus i de significats per als homes d'aquestes comunitats.

34. J. Rémy i L. Voyé, *Pouvoir local, espace et conjoncture économique. Application au cas belge*, dins «Le pouvoir local», París, Anthropos, 1979, p. 297.

Sobre el lligam de les poblacions a un territori, vegeu:

— P. Pellegrino, G. Albert i C. Castella, *Transformation de l'espace et identité culturelle: l'échelle régionale (présentation de l'objet d'une recherche*, dins «Espaces et sociétés», núms. 34-35, juliol-desembre 1980, pp. 13-26.

— P. Pellegrino i col., *Identité régionale et représentations collectives de l'espace*, Centre de Recherche en Architecture et Architecturologie. École d'Architecture, Université de Genève, 1983.

35. A. Bourdin i N. Puig, *op. cit.*, p. 59.

Aquesta *identitat per referència* es manifesta en nombrosos exemples. Algú m'ha comentat: «La gent no fa servir l'Associació de Veïns però la necessita com a element de referència. Tot i que no hi participa li agrada saber que existeix. Si amenacés amb la desaparició, molts sortirien a defensar-la. La necessiten per sentir-se segurs i per fer-la servir "per si de cas". També es mitifiquen objectes que, potser perquè es troben a certs indrets des de fa anys, són vivament defensats per la població. Així els veïns de la plaça de les Basses de Sant Pere a Barcelona sortiren al carrer perquè la reforma de l'esmentada plaça preveia treure les pedres que hi havia i substituir-les per formigó. Sembla que la simbòlica de la pedra sigui més intensa que la d'aquest altre material. Hi ha, per últim, molts elements que són més utilitzats com a símbols que com a cap altra cosa.» És el cas del recurs a la Història, és el mite de la «ciutat cosmopolita i mediterrània», el de la «ciutat de l'esport», la del romànic, «crulla dels Països Catalans»... Malgrat l'evolució, malgrat les greus agressions a les nostres ciutats i al nostre entorn, malgrat tot, sorgeixen *les pulsions d'identitat* (Alain Bourdín) que permeten la reconstrucció de les identitats col·lectives per camins que eren menys usuals en temps passats.

Convé introduir un nou element a tota aquesta reflexió: *els símbols es poden construir o crear*. Algunes vegades sorgeixen espontàniament; d'altres es creen. Els podem donar un sentit, podem arribar a crear un moviment col·lectiu, una illusió, al seu entorn. I, per descomptat, qui és al poder té més possibilitats per transformar una idea en símbol. Disposa de tots els mitjans per assolir-ho. En aquest sentit penso que *la proposta de la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics de 1992 és el més gran símbol que el seu Ajuntament ha volgut donar a la ciutat*. Recordem els fets:

A primers de febrer de 1981 es fa públic el desig de presentar la candidatura de Barcelona per als Jocs Olímpics del 1992. La darrera setmana de maig, amb motiu de l'estada del rei a Barcelona per al «Día de las Fuerzas Armadas», l'alcalde Narcís Serra li expressa la intenció de Barcelona d'ésser candidata; al ple municipal de primers de juliol tots els assistents donen suport per unanimitat a la proposta de l'alcalde. Poc després, Romà Cuyàs és nomenat responsable per fer l'informe *Projecte Jocs Olímpics. Barcelona 1992. Primeres aproximacions*. A la cerimònia d'inau-

Sobre aquesta seguretat per referència em sembla clarificador aquest comentari de G. García Márquez (a *Estos ascensores del miércoles*, dins «El País», 1 de juny de 1983): «En realidad muchos de estos timbres [els dels ascensors moderns] no suenan en ninguna parte. No funcionan en la realidad sino en la imaginación de los viajeros ilusos (...).»

guració del Mundial 82 es reparteix el llibre *Barcelona pretén els Jocs Olímpics del 1992*; es constitueix un Consell Rector per a la candidatura de Barcelona als JJOO de 1992 compost per representants de l'Ajuntament, la Generalitat i d'altres organismes... A hores d'ara ja és un procés que sembla imparable (jornada olímpica, serveis d'estudis especialitzats, conferències sobre l'olimpisme, debats amb regidors de l'Àrea Metropolitana, peticions de les federacions, projectes de reordenació de la ciutat...) i no hi ha cap dubte que desborda l'àmbit esportiu i que implica amplis sectors de la població barcelonina.

Penso que no és equivocat d'analitzar el fenomen des de l'òptica de la reconstrucció d'una identitat col·lectiva a Barcelona. Les paraules dels alcaldes són prou significatives.

El dia 1 de gener de 1983, Narcís Serra escriu a «La Vanguardia»: *«Aquel trabajo de "zurcidora" no era suficiente. Era preciso dotar a la ciudad de un proyecto que, teniendo en cuenta su condición metropolitana, actuara como catalizador de ilusiones y voluntades: los Juegos Olímpicos de 1992.»*³⁶ Per la seva banda, Pasqual Maragall lliga el projecte de futur amb el passat: *«Será éste un año en el que todo el mundo celebrará los 500 años de un hecho determinante en la historia de la humanidad: el descubrimiento de América por los españoles. Y con igual fasto y alegría con que fue recibido Cristóbal Colón en Barcelona en 1492 al retorno de su viaje por los Reyes de España, también nuestros monarcas y nuestro pueblo recibirán en 1992 a toda la juventud del mundo con fasto, alegría y espíritu deportivo.»*³⁷ I, encara: «Finalment vull fer una reflexió: els barcelonins som molt crítics i exigents amb la nostra ciutat per l'estima que li tenim. Cal seguir sent exigent, ja que aquest serà el motor que farà avançar Barcelona cap a la ciutat que tots volem, la ciutat dels Jocs Olímpics de l'any 92, el Cap i Casal de la Catalunya retrobada.»³⁸

Queda molt a veure (entre d'altres coses que el 1986 el Comitè Olímpic Internacional votí a favor de la candidatura de Barcelona). Cal saber si la idea que es pretén transmetre esdevindrà realitat i si els JJOO en seran el motor. Podria passar també que, en lloc de millorar el teixit urbà de la ciutat, potenciar el moviment esportiu, incentivar els sectors productius ciutadans que poden tenir a veure amb el projecte... es repetís allò que tan sovint s'ha denunciat entorn del moviment olímpic, tal

36. Narcís Serra, *Barcelona quiere ser olímpica*, dins «La Vanguardia», 1 i 2 de gener de 1983.

37. Pasqual Maragall, *Dos alcaldes, una voluntad única*, dins «Barcelona Olympic News», núm. 1, març 1983.

38. A la presentació del catàleg de l'exposició «Qui és Barcelona?».

com les seves implicacions amb els desigs totalitaris, el sotmetiment dels més febles a les forces de l'imperialisme mundial...³⁹

LA CRISI, A MANERA DE CONCLUSIÓ

No podria acabar sense parlar dels elements que poden ésser les «discordances» en tota la reflexió duta a terme.

La cosa més important és la crisi econòmica —a tots els nivells— a la qual estem assistint i que patim. Això sí que no cal demostrar-ho. Té repercussions a tots els àmbits de la vida social i els ajuntaments no en són l'excepció. La magnitud d'aquest problema a l'Ajuntament de Barcelona és coneguda de tothom. L'absorció del dèficit, la gestió racional dels recursos, el control de les despeses... són el teló de fons —real, present en la consciència de tots— de les activitats que desenvolupa. Amb freqüència no es fa tot allò que hom desitjaria, perquè l'economia no ho permet i aquesta és determinant d'una política d'actuació. Assistim a una mena d'*impasse* que, en les condicions actuals, no sembla que s'hagi d'acabar aviat. Pel que fa als serveis personals, alguna vegada m'he demanat si el seu creixement —tot i acceptant que s'ha produït en valors reals— no és més ideològic que cap altra cosa; una voluntat ferma per desenvolupar-los.

D'altra banda, en el món occidental assistim a la crisi del *Welfare State*, l'Estat Benefactor, el que sembla dibuixar-se en la gestió municipal que s'ha tractat en aquest article. Es produeix un retrocés del pes relatiu del sector públic respecte al privat.⁴⁰ Caps de govern (Reagan, Thatcher...) volen acabar amb ell; ho consideren una de les vies necessàries per superar la crisi en què es troben els seus països i no es preocupen dels amplis sectors de la població que seran greument perjudicats per la mesura. Tanmateix, el *Welfare State* també es posa en entredit per part dels sectors progressistes. Es parla dels «*efectos negativos del desarrollo moderno de la Administración y de los servicios públicos que se traducen en una ges-*

39. Sobre aquest tema tenen particular interès les obres de Jean Marie Brohm, *Jeux Olympiques à Berlin 1936* (Brusselles, Éd. Complexe, 1983) i *Le mythe olympique* (París, Christian Bourgois Ed., 1981). L'autor té traduït al castellà *Sociología política del deporte* (Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 1982) i *Deporte, cultura y represión* (Barcelona, Gustavo Gili, 1978, en col·laboració), on poden trobar-se capítols referits al tema que tracto.

40. Sobre la crisi del *Welfare State*, vegeu: Laura Balbo, *Ripariamo del Welfare State: la società assistenziale, la società dei servizi, la società della crisi*, dins «Papers», núm. 18, Barcelona, 1982, pp. 51-85.

*ción cada día más centralizada en la toma de decisiones y más burocratizada en la elaboración y ejecución de éstas».*⁴¹

Al llarg de tot l'article he analitzat els efectes i els canvis qualitatius en els serveis que es produeixen amb la intervenció dels poders públics en la vida quotidiana dels ciutadans. Històricament ha estat necessari; però també és difícil negar que això no hagi generat problemes lligats a la despersonalització i, fins i tot, a l'augment del control de la vida ciutadana, entès en el seu sentit més negatiu. També hi ha la crisi; i la bona gestió dels recursos, encara que millora les possibilitats d'actuació, té uns límits. *Potser fóra el moment de fer un nou salt endavant i trobar formes que, tot beneficiant-se de la intervenció pública, en contrarestessin els inconvenients.* Ja hi ha experiències. Moltes iniciatives resulten de la col·laboració del sector públic i el privat, de tal manera que ja s'ha superat el prejudici de considerar tot el que és privat com a elitista i, en l'anàlisi de la vida social, és difícil parlar d'ambdós sectors sense fer referència a les seves interrelacions.⁴² Hauríem d'arribar a poder dir *«porque si el Estado tiene razón de ser, es como criatura de los ciudadanos, de la sociedad civil hecha comunidad política, y no al revés. Nada tenemos que agradecerle al Estado y mucho menos pedirle perdón por haber nacido, por hablar, por pensar, por hacer lo que la voluntad libre nos dicte».*⁴³

41. *Descentralización y participación*, dins CEUMT, *op. cit.*, pp. 102-103.

42. Laura Balbo, *op. cit.*, fa referència a algunes d'aquestes alternatives. També és clarificador l'article de Jordi Borja, *La economía social: entre la militancia, la empresa y el servicio público*, dins CEUMT, *Revista Municipal*, número extraordinari, maig-juny 1982, pp. 22-37.

43. Josep Ramoneda, *La desmitificación del Estado*, dins «La Vanguardia», 1 de gener de 1983.